

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب

واکاوی چالش‌ها و آسیب‌های فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد: یک پژوهش نظریه مبنایی

محمدامین دهقان طزرجانی^۱، حمیده دهقان طزرجانی^۲

۱- کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه یزد

madt.۱۳۷۴@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی روان‌شناسی، دانشگاه علم و هنر یزد

modt.۱۳۷۴@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف واکاوی چالش‌ها و آسیب‌های فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد اجرا گردید. به این منظور، با رویکرد کیفی از روش پژوهش نظریه مبنایی سیستماتیک استفاده شد. میدان پژوهش معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد بودند. نمونه‌گیری به شیوه هدفمند اجرا شد و مشارکت‌کنندگان به روش نظری دعوت شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته بود که با ۱۷ نفر از معلمان انجام گرفت و اشباع نظری نیز حاصل گردید. داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از کدگذاری سه مرحله‌ای تحلیل شد. نتایج کدگذاری حاکی از ۶ مقوله بود که نشان‌داد چالش‌ها و آسیب‌های فرسودگی شغلی معلمان دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد در قالب مدل پارادایمی شامل: پدیده محوری (فرسودگی شغلی)، شرایط علی (عدم موفقیت شغلی، ویژگی‌های فردی، روان‌شناختی، از خود بیگانگی)، راهبردها (انگیزش، توجه اجتماعی)، شرایط زمینه‌ای (تغییرات مداوم پیش‌بینی نشده، تناقض پایگاه اجتماعی، مقایسه اجتماعی، عدم اثربخشی کلاس‌های ضمن خدمت اجباری)، شرایط مداخله‌گر (اجرای شیوه ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی، کوچ اجباری معلمان دوره متوسطه به دوره ابتدایی، متمرکز بودن نظام آموزشی، عدم اجرای نظام رتبه بندی معلمان)، پیامدهای (مقاومت در برابر تغییرات جدید، بازگشت به شیوه‌های سنتی تدریس، عدم کوشش در جهت ارتقای شغلی، عدم احساس تعلق به سازمان، بی‌توجهی به اهداف سازمان، افت کیفیت آموزشی) شکل می‌گیرد.

واژگان کلیدی: چالش‌های فرسودگی شغلی، دوره ابتدایی، رویکرد کیفی، روش پژوهش نظریه مبنایی.

۱- مقدمه

امروزه به دلیل تغییرات شگرفی که «فرسودگی شغلی»^۱ می‌تواند بر کیفیت زندگی شخصی، خانوادگی و حرفه‌ای افراد بر جای گذارد به عنوان یک مسئله جدی مورد توجه قرار گرفته است (بیانچی^۲، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر فرسودگی شغلی را می‌توان اصطلاحی در جهت توصیف تغییرات منفی در نگرش، خلق و رفتار افراد در مواجهه با استرس‌های مربوط به کار دانست (باردل، مدلو، حسین‌پور و ولی زاده، ۱۳۹۸). همچنین اگر در جامعه‌ای معلمان که به عنوان ارکان اصلی نظام آموزشی کشور شناخته می‌شوند دارای انگیزه و روحیه کافی برای ایفای نقش خود در راستای وظایف شغلی نباشند فرسودگی شغلی در آنان اتفاق می‌افتد و بنابر نظر هاکان کوک این فرسودگی شغلی می‌تواند منجر به مشکلات شخصی و سازمانی گردد (کاک، ارسلان و توپالوگلو^۳، ۲۰۰۹). از فرسودگی شغلی تعاریف

۱. Understanding the Burnout

۲. Bianchi

۳. Koc, Arslan & Topaloglu